

Bundesministerium für
Ernährung, Landwirtschaft
und Verbraucherschutz

**Німецько-Український Аграрний Діалог
Інститут економічних досліджень та політичних
консультацій**

Серія консультативних робіт [AgPP No. 28]

**Соціальний захист населення
шляхом регулювання торгівельних
надбавок та цін на продукти
харчування – чи досягнута мета
Закону № 1447-VI?**

Юстина Ярошевська
Сергій Кандул
Вольфрам Ребок
Др. Хайнц Штрубенхофф

Київ, листопад 2009

Про Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) - провідний український аналітичний центр, що спеціалізується на економічних дослідженнях та консультаціях з питань економічної політики. ІЕД був заснований у жовтні 1999 року провідними українськими політиками та Німецькою консультативною групою з питань економічних реформ.

Місія ІЕД вироблення альтернативного погляду на ключові проблеми суспільного та економічного розвитку України. В рамках місії ІЕД націлює свою діяльність на надання висококваліфікованої експертної оцінки в галузі економіки й економічної політики, бути реальним чинником формування громадської думки шляхом організації відкритого публічного діалогу та сприяти розвитку економічних та суспільних наук, і стимулювати розвиток дослідницької спільноти України.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ

Тел: +38 044 / 278 63 42

Факс: +38 044 / 278 63 36

institute@ier.kiev.ua

<http://www.ier.kiev.ua>

Про проект "Німецько-Український Аграрний Діалог"

Німецько-Український Аграрний Діалог надає консультації представникам державної влади в Україні та представникам бізнес-асоціацій щодо реформування законодавства та аграрної політики, враховуючи міжнародний досвід Німеччини та інших країн, а також світової спільноти (ЄС, СОТ) згідно принципів ринкової економіки. Проект фінансується федеральним Міністерством продовольства, сільського господарства та захисту споживачів ФРН в рамках Програми Співробітництва та Центром міжнародної міграції.

Німецько-Український Аграрний Діалог

Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ

Тел: +38 044 / 235 75 02

Факс: +38 044 / 278 63 36

agro@ier.kiev.ua

<http://www.ier.kiev.ua>

Перелік останніх консультативних робіт

- Фінасова криза та сільське господарство України: вплив та протидія, Сергій Кандул, консультативна робота AgP27, листопад 2009
- Агрохолдинги в Україні: добре чи погано? Сергій Дем'яненко, консультативна робота AgP21, вересень 2008
- Міжнародна фінансова криза: ризики і рекомендації для України, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Вероніка Мовчан, Віталій Кравчук, Консультативна робота W13, лютий 2008
- Україна та ЕВРО-2012. Як гарантувати його економічний потенціал, Фердінанд Павел, Наталія Сисенко, Консультативна робота W12, грудень 2007
- Висока інфляція в Україні: аналіз і рекомендації, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Віталій Кравчук, Консультативна робота W10, грудень 2007
- Фінансування проектів, що мають на меті скорочення викидів парникових газів, у сільському господарстві України - Використання можливостей, що існують на ринках, які мають відношення до Кіотського протоколу, Анна Леман, Тетяна Желєзна, Олександр Філоненко, Консультативна робота AgP15, листопад 2007
- Коментар до закону України No 1103 "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів", Юстина Ярошевська, вересень 2007
- Ціни на житло в Україні: тенденції, аналіз та рекомендації для економічної політики, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Інна Юзефович, Ярослава Сучок, Консультативна робота W4, серпень 2007
- Правові та інституційні аспекти ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні, Макс Федорченко та Олексій Янов, Консультативна робота AgP13, травень 2007
- Бум на світовому ринку біопалива – як цим може скористатися Україна, Німецько-український аграрний діалог, Консультативна робота AgP7, лютий 2007
- Реструктуризація цукрового комплексу України, Олег Нів'євський та Хайнц-Вільгельм Штрубенхофф, Наукові матеріали AgWP1, травень 2006
- Консультативні роботи та наукові матеріали у відкритому доступі: http://www.ier.kiev.ua/English/papers/papers_eng.phtml. За більш детальною інформацією з питань підписки на наші регулярні видання, звертайтеся до Ірини Славінської: slavinska@ier.kiev.ua

All papers can be downloaded free of charge under http://www.ier.kiev.ua/English/papers/papers_eng.phtml. For more information on subscription to our regular email-distribution, please contact Ms Iryna Slavinska by email: slavinska@ier.kiev.ua.

РЕЗЮМЕ

Уряд та Парламент України намагаються зменшити негативні наслідки фінансової кризи для населення країни за допомогою різних політичних та законодавчих ініціатив. 4 червня 2009 року Верховна Рада України прийняла Закон № 1447-VI щодо встановлення граничних торгівельних надбавок, скорочення періоду розрахунків та звуження кола можливих угод з постачальниками та операторами роздрібної та оптової торгівлі у секторі сільського господарства та харчової промисловості. Законом встановлюється граничний розмір торгівельних надбавок – 20% на весь ланцюг доданої вартості від виробника сільськогосподарської продукції до переробника та зрештою до магазину. Законодавці таким чином сподіваються утримати низькі ціни на продукти харчування та подолати монополістичне становище окремих фірм у структурі постачання.

У цій консультативній роботі оцінюється вплив даного закону на інвестиції, виробників, посередників та споживачів з правової та економічної точок зору. Чи виконує закон поставлені завдання? Якщо ні, то якими можуть бути альтернативні рішення? Для вивчення ситуації та розробки рекомендацій група дослідників у першій частині роботи надає юридичну оцінку положень закону. У другій частині роботи проводиться їх економічний аналіз. В заключній частині подано огляд можливих заходів, що сприяють посиленню конкуренції, а отже і здешевленню харчових продуктів для населення.

Положення Закону можна розглядати як перевищення Верховною Радою своїх конституційних повноважень. У своїх рішеннях від 2 березня 1999 року та 10 лютого 2008 року Конституційний Суд розмежував повноваження Верховної ради та Кабінету Міністрів щодо державного цінового регулювання: Парламент визначає засади внутрішньої політики, у тому числі цінового регулювання (пункт 5 Ст.85 Конституції України), у той час як Кабінет Міністрів відповідає за забезпечення впровадження цінового регулювання (пункт 3 Ст. 116 Конституції України). Останнє включає реалізацію принципів, закладених ВР, та встановлення цін і тарифів, що природно означає їх безпосереднє регулювання – висновок Суду. Отже, за висновком Суду, безпосереднє регулювання цін Верховною Радою є втручанням у сферу повноважень Кабінету Міністрів, що не відповідає ст.6, 19 та 116 Конституції України. Враховуючі ці два рішення Конституційного Суду, Верховна Рада України мала залишити впровадження 20% торгівельної надбавки Кабінету Міністрів. Втім, для уникнення ризику стягнення штрафів, без та до прийняття рішення про неконституційність окремих положень Закону №1447, оператори оптової та роздрібної торгівлі, що продають товари з переліку, зазначеному у Законі, та постачальники цих товарів, мають виконувати усі положення Закону.

Закон передбачає суттєві перешкоди щодо вільного ціноутворення ринку. Це негативно вплине на інвестиційний клімат, витрати введення бізнесу та конкурентоспроможність країни в цілому, позиції України на міжнародних рейтингах ще більше погіршаться, а необхідні іноземні інвестиції скоротяться. Більш того, вітчизняні інвестори, які платять найвищі в Європі премії за ризик, можуть бути змушені платити ще більше, що призведе до зменшення вітчизняних інвестицій та зростання безробіття.

Великі вертикально інтегровані компанії, що займаються виробництвом, переробкою та продажем отримують додаткові переваги. Натомість дрібні виробники, дрібні трейдери та власники малих магазинів опиняються у невигідному становищі. Так, наприклад, свіжі продукти харчування (овочі та фрукти, м'ясні та молочні продукти) користуються великим попитом з боку представників роздрібної та оптової торгівлі. Це створює

багатообіцяючі можливості для дрібних виробників, які можуть об'єднуватися у групи та постачати продукти необхідної якості у необхідній кількості до магазину. Створення асоціацій (груп) виробників – є одним з головних пріоритетів Уряду. Однак, із введенням обмеження на торговельні надбавки, розвиток організацій виробників для спільного сортування, пакування та переробки продукції, суттєво припиниться. Обмеження конкуренції до виключно великих постачальників призведе до підвищення закупівельних цін, що зрештою перейде і до споживачів. Тому, ціни для споживачів можуть зрости.

20%-ва торговельна надбавка не покриває усіх витрат, пов'язаних зі збутом, якщо ланцюжок вартості складається з дрібних виробників, переробних підприємств, та продавців, а виробництво здійснюється по всій країні. Тому вони змушені будуть або ігнорувати закон, підвищуючи надбавки та розвиваючи тіньові схеми, або ж скорочувати свій продуктивний ряд та намагатися збільшити кількість замовлень. Великі магазини роздрібної та оптової торгівлі безумовно змушені скоротити кількість замовлень та надавати перевагу великим агрохолдингам, що здатні запропонувати повний комплекс послуг для кінцевого продукту, а саме, логістика, реклама та контроль якості. Таким чином, скоротяться поставки продукції до точок роздрібного та оптового продажу. Замість посилення конкуренції ринок постачальників зіткнеться із монополізацією з боку великих гравців.

Сумнівним виглядає зобов'язання щодо розрахунків з постачальниками, які мають здійснюватися протягом терміну в 7 днів після продажу. Для операторів роздрібної торгівлі, що мають широкий асортимент свіжих та консервованих продуктів, виконання цього положення Закону може бути проблематичним. Це може змусити запроваджувати нові системи обліку, що знову означає створення переваг для великих фінансово сильних учасників ринку. Швидкі розрахунки проводяться там, де діє конкуренція, що і спостерігається на ринку зерна.

Рекомендація: Швидше за все, мета Закону не буде досягнута, тому його потрібно відмінити!

Автори

Юстина Ярошевська	Jaroszevska@ier.kiev.ua	+38044 278 6342
Сергій Кандул	Kandul@ier.kiev.ua	+38044 278 6342
Вольфрам Ребок	Wolfram.Rehbock@arzinger.ua	+38044 390 5533
Др. Хайнц Штрубенхофф	Strubenhoff@ier.kiev.ua	+38044 235 7502

Подяка

Написання цієї роботи відбувалось за підтримки київської юридичної компанії Arzinger у вигляді корисного аналізу, коментарів та обговорення

Зміст

1. ІСТОРИЯ ПИТАННЯ, ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МЕТА РОБОТИ	7
2. ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ЗАКОНУ	7
3. ПОВ'ЯЗАНІ ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ.....	10
4. ОЦІНКА ЗАКОНУ	11
4.1 ПРАВОВА ОЦІНКА ЗАКОНУ	11
4.2 ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА	15
4.2.1 ВПЛИВ НА ІНВЕСТИЦІЇ	15
4.2.2 ВПЛИВ НА ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ОПЕРАТОРІВ ОПТОВОЇ ТА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ.....	16
4.2.3 ВПЛИВ НА СПОЖИВАЧІВ	16
5. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	17
6. ДОДАТОК – ДЕЯКІ ПОВ'ЯЗАНІ ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ	19

Застереження:

Ця робота була підготовлена авторами з використанням загальнодоступної інформації та даних з різних джерел. Усі висновки та рекомендації, що включені до цієї роботи, в жодному разі не потрібно сприймати як відображення політики та позицій Міністерства продовольства, сільського господарства та захисту прав споживачів ФРН.

© 2009 Німецько-Український Аграрний Діалог

© 2009 Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Всі права захищені

1. Історія питання, предмет дослідження та мета роботи

4 червня 2009 року Верховна Рада України прийняла закон №1447-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції». Метою прийняття закону є 1) встановлення граничного розміру сукупної торгівельної надбавки від виробника до кінцевого споживача на рівні 20%, 2) обмеження кількості можливих видів угод між виробниками та торгівельними організаціями виключно до контрактів купівлі-продажу, 3) встановлення граничного терміну розрахунків за продану продукцію з постачальниками – 7 днів з моменту продажу.

Цей закон є прикладом сучасної політики, що проводить керівництво країни з метою подолання наслідків фінансової та економічної кризи для населення, передусім груп з низьким рівнем доходів. Посадовці та законодавці у своїх зверненнях до громадськості стверджують, що «регулювання ринку» та «ручне управління» економічною діяльністю утримає зростання цін, подолає інфляцію, та посилить конкуренцію у сільському господарстві та торгівлі продуктами харчування. Натомість трейдери отримують звинувачення з боку урядовців щодо використання ринкових можливостей неконкурентним чином. Отже, виникає необхідність регулювання цін та торгівельних надбавок. Учасники ринку в свою чергу скептично ставляться до таких заходів посадовців. На їхню думку, ринок навпаки вимагає більшої дерегуляції та ручного керування для стимулювання конкуренції. Саме це сформує стабільну та дешеву пропозицію на ринку харчових продуктів. Економісти переконані у тому, що сільське господарство та харчова промисловість потребують структурних реформ, що відкладалися занадто довго, для того аби забезпечити надходження нових інвестицій та капіталу та підняти ефективність продовольчого ланцюжка до європейського рівня. Це передбачає відповідних заходів з боку держави, спрямованих на посилення конкуренції та прозорості, покращення інвестиційного клімату, та прискорення процесів дерегуляції та інституційних перетворень для подолання корупції. Такі заходи підтвердили б відданість принципам верховенства права та ринковій економіці і створили б позитивні сигнали для внутрішніх та міжнародних інвесторів.

Для дослідження поставлених завдань було сформовано групу експертів в галузі права та економіки, до складу якої увійшли представники Інституту економічних досліджень та політичних консультацій та юридичної компанії Arzinger. Спочатку ми аналізуємо зміст закону та оцінюємо його правові наслідки. Потім ми вивчаємо економічний ефект від впровадження закону на виробників, посередників та споживачів. Зрештою, робота закінчується описом альтернативних шляхів досягнення цілей прийняття закону.

2. Цілі та зміст закону

Про що йдеться в законі

Закон України №1447-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції» (далі Закон чи Закон № 1447) прийнятий Верховною Радою 4 червня 2009. Цим Законом були внесені зміни до закону «Про страхування»¹ та закону «Про державну підтримку сільського господарства України»²

¹ Закон України № 85/96 "Про страхування" від 7 березня 1996 року

² Закон України № 1877 "Про державну підтримку сільського господарства України" від 24. 06.2004 року.

Зокрема Законом вносяться зміни до розділу II (статті 3-9) зазначеного закону про підтримку сільського господарства. Ці зміни набули чинності з моменту опублікування Закону, тобто 15 липня 2009 року.

Цілі прийняття Закону

Цілі прийняття Закону не наведені у тексті самого Закону. Проте з пов'язаних законодавчих актів та нещодавніх тверджень посадовців та законодавців можна зрозуміти, що ініціатори прийняття закону мали на меті соціальний захист населення, зокрема слабо захищених верств населення, шляхом стабілізації цін під час фінансової та економічної криз, що мало також перешкодити інфляції. Ми також можемо дійти висновку, що законодавці прагнули посилити конкуренцію у ланцюжку пропозиції продуктів харчування та боротися з монополістичним становищем компаній.

Головні зміни, передбачені Законом:

- 1) новий перелік об'єктів державного цінового регулювання та нові заходи державного цінового регулювання (див. нижче);
- 2) доповнення у визначенні термінів;
- 3) зміни у повноваженнях Аграрного Фонду, включаючи заборону на закупівлю імпортованих товарів для здійснення фінансових інтервенцій;
- 4) доповнення про функціонування ринку страхування сільськогосподарських ризиків;
- 5) доповнення про кредитні субсидії для підприємств АПК;
- 6) новий перелік об'єктів державних дотацій, до складу якого тепер входять ВРХ, свині, вівці, коні, свійська птиця, кролі,; молоко незбиране екстра, вищого, першого та другого ґатунків, вовна стрижена; кокони тутового шовкопряду; мед натуральний;
- 7) новий перелік об'єктів спеціальної державної дотації, до складу якого тепер входять молочна велика рогата худоба; м'ясна велика рогата худоба, молодняк великої рогатої худоби різного віку; коні; вівці; свині, бджолині сім'ї та продукція шовківництва;
- 8) доповнення Закону статтею 17-2, яка визначає інші види державної підтримки сільськогосподарських виробників (такі як компенсація 50% витрат на будівництво/реконструкцію тваринницьких ферм, та ін.).

У цій роботі ми розглядаємо лише ті зміни, що пов'язані із ціновим регулюванням.

Нові заходи цінового регулювання³

1) Закон розширює перелік видів сільськогосподарської продукції, що є об'єктами державного цінового регулювання⁴. Новий перелік містить як с/г продукцію, так і

³ Зміни до пункту 3.3 Ст 3. Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».

⁴ У попередній редакції до переліку об'єктів державного цінового регулювання, що діяв з 1 січня 2005 року до 15 липня 2009 року, входили пшениця і суміш пшениці та жита (меслин), жито, ячмінь, овес, кукурудза, борошно пшеничне або суміші пшениці та жита (меслину), соєві боби тільки не подрібнені, насіння льону тільки не подрібнене, насіння тільки з ріпаку не подрібнене, насіння соняшнику тільки не подрібнене, шишки хмелю свіжі або сухі, подрібнені або не подрібнені, цукор з цукрових буряків. .

продукти її переробки (підпункт 3.3.1 Ст. 3 Закону «Про державну підтримку сільського господарства України»):

- пшениця тверда;
- пшениця м'яка;
- зерно суміші пшениці та жита (меслин);
- кукурудза;
- ячмінь;
- жито озиме;
- жито ярове;
- горох;
- гречка;
- просо;
- овес;
- соя;
- насіння соняшнику;
- насіння ріпаку;
- насіння льону;
- шишки хмелю;
- цукор-пісок (буряковий);
- борошно пшеничне;
- борошно житнє;
- м'ясо та субпродукти забійних тварин та птиці;
- молоко сухе;
- масло вершкове;
- олія соняшникова.

2) Для об'єктів державного цінового регулювання (видів сільськогосподарської продукції та товарів), зазначених у пункті 3.3.1 Закону «Про державну підтримку сільського господарства України», встановлюється гранична торговельна надбавка (націнка) на рівні не вище 20 відсотків оптово-відпускної ціни виробника (митної вартості у випадку імпорту) до кінцевого споживача.

3) Крім того, забороняється товаровиробникам (постачальникам) об'єктів державного цінового регулювання, зазначених у пункті 3.3.1 та підприємствам оптової та роздрібною торгівлі, а також офільованим (підпорядкованим) з ними іншим підприємствам укладати договори, що передбачають будь-які інші фінансові зобов'язання (взаємостосунки), крім взаємостосунків купівлі-продажу сільськогосподарської продукції (товарів).

4) Зрештою, Закон зобов'язує підприємства роздрібною та оптовою торгівлі проводити розрахунки з постачальниками об'єктів державного цінового регулювання, зазначених у підпункті 3.3.1, у термін не більше семи банківських днів з дня

отримання виручки від реалізації цих об'єктів, тобто з моменту продажу цих товарів.

Санкції

У випадку порушення вимог, передбачених положеннями про цінове регулювання, з порушника стягується штраф, що сплачується на вимогу відповідної державної інспекції з контролю за цінами до місцевого бюджету. Порушник має сплатити всю суму торговельної надбавки, отриманої незаконно, а також додатковий штраф у вигляді 2-х кратної виручки від реалізації.

Пов'язані законодавчі акти

Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 року

Стаття 12 кодексу визначає регулювання цін та тарифів як один з головних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. Згідно зі Статтею 19, держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у питанні додержання ними державних цін на продукцію і послуги.

Згідно із Ст. 191 Кодексу, державні фіксовані та регульовані ціни встановлюються на ресурси, що мають значний вплив на загальний рівень і динаміку цін, а також на продукцію та послуги, що мають суттєве соціальне значення для населення. Перелік зазначених ресурсів, продукції, послуг затверджує Кабінет Міністрів України.

Закон України №507-XII "Про ціни і ціноутворення" від 3 грудня 1990 року⁵

З метою соціального захисту мало захищених верств населення, Закон передбачає можливість встановлення державних фіксованих та регульованих цін і тарифів на ресурси, що мають значний вплив на загальний рівень і динаміку цін, на товари і послуги, що мають вирішальне соціальне значення, а також на продукцію, товари і послуги, виробництво яких зосереджено на підприємствах, що займають домінуючі позиції на ринку.

У Ст. 8 цього Закону наведено способи цінового регулювання:

- 1) встановлення державних фіксованих цін (тарифи);
- 2) встановлення граничних рівнів цін (тарифів) або граничних відхилень від

⁵ Очікується, що закон №507-XII буде замінений урядовим законопроектом №5152 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ціноутворення" від 22 вересня 2009 року, що передбачає новий текст закону «Про ціни та ціноутворення». Завданнями державного цінового регулювання з-поміж іншого є забезпечення соціальних гарантій у випадку зростання цін (Стаття 4). Регульовані ціни можуть запроваджуватися на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, а також товари, які мають істотну соціальну значущість (стаття 10). Перелік таких товарів затверджує Кабінет Міністрів України. Законопроект визначає наступні способи взаємодії Кабінету Міністрів, інших центральних органів виконавчої влади та влади на місцях:

- 1) товарна інтервенція (продаж (реалізація) товарів у разі зростання цін на відповідному товарному ринку з метою їх стабілізації);
- 2) фінансова інтервенція (придбання товарів у разі падіння цін на відповідному товарному ринку з метою їх стабілізації);
- 3) запровадження ліцензування певного виду господарської діяльності, квотування, митно-тарифних заходів, субсидування кредитування;
- 4) установа фіксованих цін, граничних (максимальних або мінімальних) цін, граничних (максимальних) рівнів торговельної надбавки (націнки), постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди), граничних нормативів рентабельності (співвідношення прибутку і повної собівартості товару), розміру постачальницької винагороди, розміру доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів), паритету цін,
- 5) мораторій цін (тимчасова заборона зміни суб'єктом господарювання діючих цін);
- 6) інші способи державного регулювання цін (запроваджується Кабінетом Міністрів України).

державних фіксованих цін і тарифів;

1) інші способи (що затверджуються Кабінетом Міністрів України).

До повноважень Кабінету Міністрів належить визначення переліку товарів та послуг, на які фіксовані чи регульовані ціни або тарифи встановлюються відповідним державним органом влади. Крім того, Кабінет Міністрів визначає компетенцію відповідних органів влади у сфері цінового регулювання.

Постанова Кабінету Міністрів України № 33 «Про затвердження переліку об'єктів державного цінового регулювання з визначенням періодів такого регулювання у 2009 - 2010 роках» від 21 січня 2009 року

Згідно з пунктом 3.3.2 Статті 3 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства», Кабінет Міністрів може запроваджувати державне цінове регулювання окремих об'єктів, визначених підпунктом 3.3.1 . До складу такого «вужчого переліку» на 2009/2010 рр., затвердженого Постановою №33, увійшли пшениця тверда, пшениця м'яка, зерно суміші пшениці та жита (меслин), жито озиме, жито ярове, ячмінь, борошно пшеничне, борошно житнє, цукор-пісок (буряковий) та кукурудза.

Для цих товарів, Міністерство аграрної політики встановило мінімальні та максимальні закупівельні ціни (наказ Міністерства №50 від 24 січня 2009 року)

4. Оцінка Закону

4.1 Правова оцінка Закону

Стаття 42 Конституції України визначає свободу підприємницької діяльності: «кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». Конституція визначає загальний принцип – право, яке може бути реалізоване відповідно до закону. Право ведення підприємницької діяльності не повинно обмежувати права та свободи інших учасників ринку та споживачів та може бути обмежене для захисту цих прав та свобод. Обмеження будь-яких прав має відбуватися після належного розслідування. Вищий орган законодавчої влади - Верховна Рада – може розглядатися як повноважний орган для такого розслідування.

Обмеження щодо торгівельних надбавок для певних видів сільськогосподарської продукції, введені Законом № 1447 з метою захисту споживачів шляхом досягнення стабільності цін на продукти харчування - товари першої необхідності. Такі положення по суті не порушують права ведення підприємницької діяльності, закріпленого в Конституції, а лише встановлюють додаткові правила для неї. Це ж стосується інших обмежень передбачених в Законі №1447 (про контракти купівлі-продажу та період розрахунків).

Більш того, легітимність введення цінового регулювання для певних видів товарів та послуг, підтверджується іншими законодавчими актами:

- Відповідно до Ст. 12 Господарського Кодексу України, застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності, одним з яких є регулювання цін та тарифів.
- Відповідно до пункту 1 ст.191 Господарського Кодексу України, державні фіксовані та регульовані ціни встановлюються «на ресурси, що справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, а також на продукцію та послуги, що мають суттєве соціальне значення для

населення». Згідно з пунктом 5 даної статті, державне цінове регулювання здійснюється шляхом «встановлення фіксованих державних та комунальних цін, граничних рівнів цін, *граничних рівнів торговельних надбавок* і постачальницьких винагород, граничних нормативів рентабельності або шляхом запровадження обов'язкового декларування зміни цін». Згідно зі Ст.8 Закону «Про ціни і ціноутворення», Кабінет Міністрів може запровадити інші способи державного цінового регулювання.

- Відповідно до ст. 9 Закону «Про ціни і ціноутворення», «державні фіксовані та регульовані ціни та тарифи встановлюються державними органами України»

Враховуючи вищесказане, положення Закону 1447 не порушують вищі законодавчі акти України, що визначають законодавчі підстави для встановлення мінімальних/максимальних цін та торговельних надбавок та запровадження державного контролю за цінами.

Втім, розглядаючи сферу юрисдикції певних органів державної влади, Закон №1447 потребує перевірки щодо перевищення конституційних повноважень Парламентом України.

Відповідно до положень пункту. 5 та 6 Статті 85 Конституції України – стаття з розділу «Верховна Рада України», що визначає повноваження Парламенту – крім законодавчої роботи на ВР покладено «визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики» та «затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля». Без сумніву, ці повноваження включають цінове регулювання та встановлення інших правил ведення бізнесу в Україні.

З іншого боку, відповідно до Ст. 116 – яка міститься у розділі VI Конституції «Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади» - та визначає повноваження Кабінету Міністрів, останній «забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту (...)».

З цього випливає, що обидві статті визначають повноваження органів влади одного і того ж рівня, які мають бути розділені для уникнення протиріч при збіганні цих повноважень. Теперішнє визначення повноважень занадто широке, що часто ускладнює закріплення безпосереднього регулювання цін за певним органом влади, в тому числі встановлення граничних торговельних надбавок.

По-перше, для цього слід визначити, що слід розуміти під «визначенням засад політики» та «проведенням політики» та під яке з цих визначень підпадає цінове регулювання. Допомогти у цьому можуть окремі попередні рішення Конституційного Суду – єдиного органу, вповноваженого вирішувати питання неконституційності законодавчих актів на підставі того, що орган, який його прийняв, перевищив свої конституційні повноваження (Ст. 13 та 15 Закону України «Про Конституційний Суд України»⁶).

У 1999-му та 2000-му році Конституційний Суд визнав такими, що не відповідають Конституції, один закон та окремі положення Закону «Про ціни та ціноутворення» на

⁶ Закон України № 422/96 від 16 жовтня 1996 року.

підставі того, що Верховна Рада перевищила свої конституційні повноваження. У своїх рішеннях від 2 березня 1999 року⁷ та 10 лютого 2008 року⁸, Конституційний Суд розмежував повноваження Верховної ради та Кабінету Міністрів щодо державного цінового регулювання: Парламент визначає засади внутрішньої політики, у тому числі цінового регулювання (пункт 5 Ст.85 Конституції), у той час як Кабінет Міністрів відповідає за забезпечення впровадження цінового регулювання (пункт 3 Ст. 116 Конституції України). Останнє включає реалізацію принципів, закладених ВР, та встановлення цін та тарифів, що природно означає їх безпосереднє регулювання – висновок Суду. Отже, за висновком Суду, безпосереднє регулювання цін Верховною Радою є втручанням у сферу повноважень Кабінету Міністрів, що не відповідає ст.6⁹, 19¹⁰ та 116 Конституції України. Враховуючи ці два рішення Конституційного Суду, Верховна Рада України мала залишити впровадження 20% торгівельної надбавки Кабінету Міністрів.

Крім того, згідно з Господарським Кодексом України, саме Кабінет Міністрів затверджує перелік товарів, на які встановлюються державні фіксовані чи регульовані ціни (пункт 1. Ст. 191). Положеннями закону №1447, перелік товарів, на які встановлюються граничні торгівельні надбавки, був визначений безпосередньо Верховною Радою.

Відповідно до Ст. 40 Закону України «Про Конституційний суд України», конституційність законодавчих актів може розглядатися тільки за поданням Президента, не менш як 45 народних депутатів України, Верховного Суду, Уповноваженого ВР України з прав людини (омбудсмена) чи Верховної Ради АРК. Враховуючи сучасну політичну ситуацію та наближення президентських виборів, існує мала ймовірність того, що хтось зі вповноважених інституцій ініціюватиме такий непопулярний крок, як критика положень Закону № 1447.

Відповідно до Ст. 47 Закону України «Про судоустрій України»¹¹, Верховний Суд України звертається до Конституційного Суду у випадках виникнення у судів загальної юрисдикції при здійсненні ними правосуддя сумнівів щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України. Це означає, що перевірити положення про 20% граничну торгівельну надбавку на конституційність Конституційний Суд може у тому випадку, коли суд загальної юрисдикції, що розглядає відповідну справу (наприклад щодо штрафів за невиконання положень Закону № 1447), вирішить подати запит до Верховного Суду з проханням подати звернення до Конституційного Суду. Верховний Суд може також призупинити зобов'язання щодо сплати штрафу до прийняття Конституційним Судом відповідного рішення. Крім того, згідно зі Ст.18 Закону «Про судоустрій України», до судів загальної юрисдикції належать місцеві суди першої інстанції, отже відповідні

⁷ Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про тимчасову заборону підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та послуги громадського транспорту, що надаються громадянам України" (справа про комунальні послуги) від 2 березня 1999 року.

⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 5, частини третьої статті 9 Закону України "Про ціни і ціноутворення" і розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про ціни і ціноутворення" (справа про ціни і тарифи на житлово-комунальні та інші послуги) від 10 лютого 2000 року.

⁹ Державна влада в Україні здійснюється за принципом розподілу її на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої. Виконавчої та судової влади виконують свої повноваження у межах, визначених Конституцією України та відповідно до законів України.

¹⁰ Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України

¹¹ Закон України № 3018 від 7 лютого 2002 року.

справи не мають обов'язково проходити усі три інстанції (суд першої інстанції, апеляційний суд та вищий спеціалізований суд) перед тим, як потрапити до Верховного Суду, який надішле відповідне звернення до Конституційного Суду.

Втім, для уникнення ризику стягнення штрафів, без та до прийняття рішення про неконституційність окремих положень Закону №1447, оператори оптової та роздрібною торгівлі, що продають товари з переліку, визначеному у Законі, та постачальники цих товарів, мають виконувати усі положення Закону.

Що стосується товарів, на які поширюються нові положення Закону, пряме регулювання цін шляхом встановлення граничної 20% торгівельної надбавки, передбачене для усіх об'єктів державного цінового регулювання, перерахованих у підпункті 3.3.1 Ст. 3 Закону «Про державну підтримку сільського господарства України», не зважаючи на те, що підпункт 3.3.2 містить «коротший» перелік. Таким чином, навіть, якщо ціна на певний товар з «довгого» переліку не є об'єктом державного цінового регулювання згідно з підпунктом 3.3.2, постачальники та продавці такого товару змушені дотримуватися правила про 20% граничну торгівельну надбавку, укласти контракти виключно купівлі-продажу та сплачувати штрафи у випадку порушення цих норм.

З точки зору виконання окремих положень закону, виникає питання про те, яким чином продавці мають встановлювати ціну на товари, які не були безпосередньо придбані у виробників. В Україні відсутня система відстеження для того, аби можна було визначити походження товару від виробника до посередника та точки роздрібною торгівлі, де з-поміж іншого можна було би прослідкувати ціну. А сам Закон № 1447 не зобов'язує постачальників надавати інформацію про ціни, які вони сплачують. Крім того, згідно зі Ст. 30 Закону України «Про інформацію»¹², фізичні та юридичні особи, що володіють професійною, підприємницькою, виробничою, банківською інформацією комерційного чи іншого характеру, що становить для них комерційний інтерес, самостійно визначають доступ до такої інформації. Це означає, що покупці товарів, у тому числі, магазини роздрібною торгівлі, не можуть отримати інформацію, яка дозволить їм встановлювати торгівельні надбавки відповідно до Закону.

Крім того, в Законі не визначено термін «кінцевий споживач», тому незрозуміло, хто саме мається на увазі: фізична особа, що купує товар для власних потреб, чи переробне підприємство, що виробляє новий харчових продукт з використанням об'єкту державного цінового регулювання. Чи є кінцевими споживачами клієнти ресторанів? Лишається незрозумілим, чи вводиться обмеження торгівельної надбавки також на готові харчові продукти (у випадку з консервованою кукурудзою чи горохом). Якщо так, то яким є мінімальний ступінь доданої вартості (переробки), що дозволяє встановлювати надбавку, що перевищує 20%? Крім того, уточнення потребує питання про те, як слід розраховувати надбавку у випадку, коли продукт, виробляється з декількох об'єктів, перерахованих у підпункті 3.3.1 Закону «Про державну підтримку сільського господарства України». Закон покладає таке трактування на контролюючі органи, що може призвести до зловживань. Недостатня прозорість положень може перешкодити дотриманню Закону на практиці.

¹² Закон України № 2657 від 2 жовтня 1992 року.

4.2 Економічна оцінка

4.2.1 Вплив на інвестиції

Фінансова криза мала значний вплив на Україну, що відобразилося у раптовому припиненні надходжень іноземних інвестицій та зниженні доходів від експорту за рахунок низької ціни на сировину на світових ринках. Період високих цін на міжнародних ринках та високий рівень притоку капіталу закінчилися восени 2008 року. Економічний спад в країні виявився особливо відчутним через нестачу інституційних та структурних економічних реформ, які б сприяли конкурентоспроможності країни. Сьогодні інвестори змушені сплачувати значні премії за ризик у відсоткових ставках. Україна продовжує займати останні позиції у міжнародних зіставленнях показників загального економічного ризику країни, інвестиційного клімату, витрат на ведення бізнесу та конкурентоспроможності.

Огляд: місце України у рейтингах бізнес та інвестиційного клімату – різноманітні показники у 2009 році

Індекс економічної свободи: 152-е місце з 183 країн (Heritage Foundation та Wall Street Journal)

Глобальний індекс конкурентоспроможності: 82-е місце з 133 країн (Світовий економічний форум)

Легкість ведення бізнесу: 142-е місце з 183 країн (Міжнародна фінансова корпорація/Світовий банк)

Разом з врахуванням політичної нестабільності та низького рівня передбачуваності умов діяльності для інвесторів це стримує іноземних інвесторів у веденні діяльності в Україні, тому рівень прямих іноземних інвестицій на душу населення лишається одним з найнижчих у Східній Європі

Таблиця: Кумулятивний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні та деяких країнах Східної Європи

Країна	Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США	Населення, млн. чол.	Прямі іноземні інвестиції на душу населення, дол. США
Україна	35,7	46,3	771
Польща	196,1	38,1	5 147
Чехія	107,6	10,5	10 248
Угорщина	152,4	10	15 240
Румунія	72,8	21,5	3 386
Росія	491,2	141,9	3 462
Казахстан	47,7	15,8	3 019
Молдова	1,8	3,6	500
Болгарія	45,1	7,6	5 934

Джерело: Astrum Investment Management, 2009 рік

Вищезгаданий Закон без сумніву не призведе до покращення рейтингів та прискорення притоку іноземних інвестицій в країну. Хтось може зауважити, що такою є ціна створення конкурентних переваг для вітчизняних інвесторів. Втім, негативні наслідки для вітчизняних інвесторів, скоріше за все, ще більші. Завдяки низьким рейтингам Україна є країною з високим рівнем ризику, а отже і високою премією за ризик, яку треба платити для отримання кредитів для здійснення інвестицій. Різниця між відсотковими ставками в Україні та Німеччині, до прикладу, становить 7-9% на кредити в іноземній (твердій) валюті. Це означає, що українські інвестори мають сплачувати

значно вищі відсоткові ставки, ніж їхні іноземні конкуренти – що означає очевидне погіршення становища українських інвесторів.

4.2.2 Вплив на виробників сільськогосподарської продукції та операторів оптової та роздрібної торгівлі

Закон № 1447 обмежує торгівельну надбавку на рівні 20% для повного ланцюга пропозиції від виробника сільськогосподарської продукції до переробника, від переробника до магазину роздрібної торгівлі, від магазину до кінцевого споживача. Це означає, що великі вертикально інтегровані компанії, що займаються виробництвом, переробкою та продажем отримують додаткові переваги. Натомість дрібні виробники, дрібні трейдери та власники малих магазинів опиняються у невідгідному становищі.

1. 20%-ва торгівельна надбавка не покриває усіх витрат, пов'язаних зі збутом, у випадку, якщо ланцюжок вартості складається із дрібних виробників, переробних підприємств та продавців. Тому вони змушені будуть або ігнорувати закон, підвищуючи надбавки та розвиваючи тіньові схеми, або ж скорочувати свій продуктовий ряд та намагатися збільшити кількість замовлень.
2. Великі магазини роздрібної та оптової торгівлі безумовно змушені скорити кількість замовлень та надавати перевагу великим агрохолдингам, що здатні запропонувати повний комплекс послуг кінцевого продукту – логістика, рекламні послуги, контроль якості. Таким чином скоротяться поставки продукції до точок роздрібного та оптового продажу. Замість посилення конкуренції ринок постачальників зіткнеться із монополізацією великих гравців.
3. На перший погляд, зобов'язання щодо розрахунку не пізніше як 7 днів після продажу виглядає привабливим. Питання у тому, кому це довірити: державі чи здоровій конкуренції. У різних підгалузях сільського господарства з високим рівнем конкуренції розрахунки з постачальниками проводяться дуже швидко. Так, наприклад, зернотрейдери розраховуються зі своїми постачальниками протягом 24 годин. Перевагою тут є те, що зерно є гомогенним (однорідним) продуктом, якість якого характеризується усього декількома класами. Натомість для магазинів роздрібної торгівлі, що мають широкий асортимент свіжих та консервованих продуктів, виконання цього положення Закону може бути проблематичним. Це може змусити запроваджувати нові системи обліку, що знову означає створення переваг для великих фінансово сильних учасників ринку.

4.2.3 Вплив на споживачів

Свіжі продукти харчування (овочі та фрукти, м'ясні та молочні продукти) користуються великим попитом з боку представників роздрібної та оптової торгівлі. Це створює хороші можливості для дрібних виробників, які можуть об'єднуватися у групи та постачати ці продукти у необхідній кількості до магазину. Створення асоціацій (груп) виробників – є одним з головних пріоритетів уряду. Однак, із введенням обмеження на торгівельні надбавки, розвиток організацій виробників для спільного сортування, пакування та переробки продукції, суттєво припиниться. Обмеження конкуренції до виключно великих постачальників призведе до підвищення закупівельних цін, що зрештою перекинеться і на споживачів. Тому, ціни для споживачів можуть зрости.

5. Висновки та рекомендації

Україна суттєво відстає від свого потенціального рівня розвитку. Ґрунтовною причиною цього є непослідовний напрямок заходів економічної політики, що спрямовані на обмеження дії конкурентних сил, здатних покращити роботу ринку, та пряме втручання органів влади у функціонування ринку. У цьому сенсі економічний розвиток стримується низьким рівнем конкуренції. Необхідна чітка стратегія заходів, спрямованих на її посилення.

Які переваги конкуренції?

Конкуренція гарантує, що постачання товарів здійснюється за якомога нижчою ціною, яка однак покриває витрати. Структура економіки, що заснована на такому принципі, відзначається достатньою кількістю товарів у магазинах для споживачів, можливостями отримання доходу для дрібних та середніх підприємств, сильними вітчизняними компаніями, зростанням інвестицій та зайнятості. Таке середовище сприяє розвитку підприємництва. Воно створює можливості для багатьох, замість того, щоб обмежити їх для «обраних».

Конкуренція сприяє підвищенню ефективності ланцюга пропозиції. Трейдери з невинуватою високою прибутковістю будуть змушені знизити ціни до рівня цін конкурентів. Ціна для споживачів у такому випадку відображає витрати виробництва, переробки та збуту.

Ці переваги конкурентного середовища підтверджуються міжнародною практикою та результатами багатьох досліджень. Чим вищий ступінь конкуренції в даній країні чи даній галузі, тим вищий рівень добробуту. Можна сказати, що конкурентне середовище робить країну багатшою, а обмеження конкуренції – біднішою.

Економічний вплив регулювання ціни та торговельних надбавок, є очевидно негативним. Це обмежує конкуренцію, знижує інвестиції та добробут населення України, звужує перспективи зростання у майбутньому.

Яких альтернативних заходів можна вжити?

В ланцюжку вартості сільськогосподарської продукції найбільший ступінь конкуренції характерний для рівня господарств. Багато господарств виробляють однакові продукти та продають їх трейдерам чи переробним підприємствам. Маючи слабкий ринковий вплив, вони об'єднуються у асоціації виробників та створюють лоббі-групи. В Україні ж протягом останніх років зріс сектор вертикально інтегрованих агрохолдингів. За умов недосконалого ринку з обмеженою конкуренцією, перевагами холдингів є кращий доступ до фінансових ринків, ринку виробничих ресурсів, збуту готової продукції та знань. Індивідуальні приватні чи корпоративні господарства перебувають у гіршому становищі. В Україні ситуація для цих господарств ускладнена слабким рівнем представництва груп, що захищають інтереси фермерів при прийнятті законодавчих рішень. Очевидно, інтереси великих агрохолдингів краще представлені в Уряді.

Перший висновок: З точки зору створення рівних умов господарювання для підприємств різних розмірів та організаційних форм, Закон ставить у привілейоване становище великі підприємства. В той час, як Урядові заходи мають справляти однаковий вплив на усіх виробників.

У харчовій промисловості конкуренція значно зросла після вступу України до СОТ. Багато імпортних тарифів було знижено і конкуренція з боку іноземних постачальників сприяла підвищенню ефективності вітчизняної галузі після тривалого періоду високого захисту внутрішнього ринку. Це середовище створює додаткові виклики, але забезпечує здорову конкуренцію. Харчова промисловість, навіть, під час фінансової кризи демонструє переконливі результати. Ключові гравці в секторі виробництва соняшникової олії, м'яса птиці та свинини, фруктових соків та переробки томатів відзначають суттєве зростання. Деякі підгалузі та регіони відстають, у тому числі виробництво молока та цукру. Цікаво, що сектори з найвищим рівнем тарифного захисту, такі як виробництво цукру, навіть за умов високих цін на свою продукцію демонструють спад. А сектори з високим рівнем іноземних інвестицій та високим рівнем конкуренції, такі як виробництво фруктових соків та переробка томатів, демонструють задовільне зростання навіть за умов кризи.

Другий висновок: Підгалузі харчової промисловості з високим рівнем конкуренції функціонують ефективніше секторів з високим рівнем тарифного захисту. Це підкреслює позитивний ефект конкуренції.

Протягом останніх років сектор оптової та роздрібної торгівлі продуктами харчування в Україні відзначався високими темпами розвитку. Зростання попиту сприяло надходженню інвестицій від іноземних та внутрішніх операторів. Досвід європейських країн свідчить про те, що конкуренція сприяла стрімкому скороченню торговельних надбавок, що створювало переваги великим гравцям. Порівняння обсягів продажу виробників, переробки, та торговців говорить про те, що цей процес ще триває в Україні. Деякі виробники переконані, що такий розвиток подій шкодить конкуренції, адже ставить у більш вигідне становище оптових та роздрібних торговців, що купують продукти великими партіями. Втім, це призводить до встановлення прийнятних цін для споживачів. Оскільки споживачам потрібен дешевий та безпечний продукт харчування, для сектору оптової та роздрібної торгівлі обирає сертифіковану продукцію належної якості. Не дивлячись на те, що Україна у цьому питанні поступається багатьом іншим європейським країнам, маючи найнижчий рівень продуктів харчування, сертифікованих відповідно до міжнародних стандартів, таких як Global Gap, HACCP, BRC та ін., великі оператори оптової та роздрібної торгівлі мають особливий довгостроковий вплив на своїх постачальників. Це сприяє розвитку та впровадженню стандартів якості всього ланцюга постачання продуктів харчування. Очевидно, що покупець встановлює додаткові вимоги щодо якості у контактах з постачальниками, окрім простого наміру купити товар. Це також може впливати на умови розрахунків та рекламні послуги під час збуту продукції, що відобразатиме ринкову силу учасників ринку та ступінь конкуренції. Можна зауважити, що ринкова сила ставить у вигідніше становище великих операторів оптової та роздрібної торгівлі. Втім, навіть великі гравці відчують значну конкуренцію, і чим вищою вона є, тим кращими є умови розрахунків для постачальників.

Третій висновок: оператори оптової та роздрібної торгівлі продуктами харчування закупають продукцію великими партіями та сприяють впровадженню стандартів якості у пропозиції цих товарів. Окрім купівлі продукту, це може означати необхідність додаткових контрактних умов.

Рекомендація: Швидше за все, мета Закону не буде досягнута, тому його потрібно відмінити!

6. Додаток – деякі пов'язані законодавчі акти

Постанова Кабінету Міністрів України № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» від 25 грудня 1996 року

Відповідно до постанови, центральні органи виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації можуть встановлювати:

- граничні рівні рентабельності та торговельних надбавок на дитяче харчування;
- граничні торговельні (постачальницько-збутові) надбавки до оптової ціни виробника (митної вартості) на борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор, яловичину, свинину і м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, олію соняшникову, яйця курячі не вище 15%¹³;
- граничні рівні рентабельності та торговельні надбавки на окремі сорти борошна та хліба;
- оптові (відпускні) ціни на деякі продукти харчування шляхом декларування змін ціни (див. нижче)

Постанова Кабінету Міністрів України № 1222 «Про затвердження Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари» від 17 жовтня 2007 року

Виробники та продавці зобов'язані погоджувати ціни з місцевими адміністраціями у випадку зміни ціни більш як на 1% протягом місяця. Такий порядок застосовується для наступних товарів: борошно пшеничне вищого, першого і другого сорту, борошно житнє обдирне, яловичину, свинину, м'ясо птиці (тушка), ковбасні вироби варені, крім вищого сорту, молоко коров'яче питне з вмістом жиру до 2,5 відсотка, сир кисломолочний з вмістом жиру до 9 відсотків, сметану з вмістом жиру до 20 відсотків, масло вершкове з вмістом жиру до 72,5 відсотка, яйця курячі, цукор-пісок, олію соняшникову.

Постанова Кабінету Міністрів України №957 «Про встановлення розміру мінімальних оптово-відпускних і роздрібних цін на окремі види алкогольних напоїв вітчизняного виробництва» від 30 жовтня 2008 року

Постанова встановлює мінімальні оптові та роздрібні ціни на деякі види алкогольних напоїв, вироблених в Україні, зокрема на горілку та коньяк.

Стаття 8 Закону України № 1877 «Про державну підтримку сільського господарства в Україні» від 24 червня 2004 року

Ст. 8 передбачає можливість тимчасового адміністративного регулювання цін, яке проводить Кабінет Міністрів України. Воно вводиться для а упередження чи зупинку спекулятивного або узгодженого встановлення цін продавцями та/або покупцями об'єктів державного цінового регулювання на організованому аграрному ринку, яке не може бути виправлено за стандартними процедурами державних інтервенцій. Режим адміністративного регулювання поширюється на правовідносини, які виникають як на організованому, так і на неорганізованому ринках України з окремим об'єктом

¹³ без урахування витрат з їх транспортування у міжміському сполученні;

державного цінового регулювання. Таке регулювання може вводитися за поданням Аграрного фонду на термін, що не перевищує 6 місяців.

У Ст.8 наведено механізми адміністративного цінового регулювання:

1) обмеження рівня торгової націнки (знижки) на гуртовому або роздрібному ринку визначеного об'єкта цінового регулювання;

2) встановлення граничних рівнів рентабельності до витрат:

- переробників товару, якщо внаслідок такої переробки виробляється об'єкт державного цінового регулювання;

- осіб, які надають послуги із зберігання (схову) об'єктів

державного цінового регулювання;

3) встановлення граничних цін продажу об'єкта державного цінового регулювання на рівні максимальної інтервенційної цін або його придбання на рівні мінімальної інтервенційної ціни